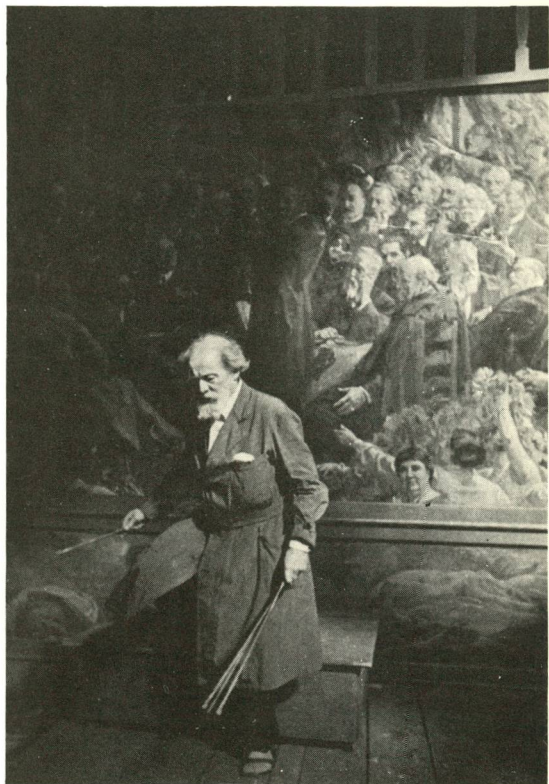

LUYTEN, Hendrik, kunstschilder (Roermond, Nederland, 21 mei 1859 - Antwerpen 22 januari 1945).

Op 19-jarige leeftijd ging hij naar Antwerpen voor zijn artistieke opleiding. Een van zijn leermeesters was daar de schilder K. Verlat. Na zijn studie keerde Luyten voor enkele jaren naar Nederlands-Limburg terug, waarna hij zich definitief te Brasschaat vestigde. Omstreeks 1890 werd hij in het Antwerpse een toonaangevend schilder, medestichter en voorzitter van de artiestenkring *Als ich can*, die hij in een groepsportret heeft vereeuwigd. Onder zijn ongemeen rijke produktie aan portretten, landschappen, zeestukken en genreschilderijen, illustreren *De Werkstaking* (ontw. 1889) en een aantal taferelen uit het volksleven het realisme van zijn eigen tijd, niet vrij van pathos. In 1939 ontving hij de Hamburgse Rembrandt-prijs.

In zijn studietijd maakte Luyten in Antwerpen kennis met de verfranse opvoeding en kwam daar spoedig tegen in opstand. Weldra kreeg hij contact met Vlaamsgezinden, vooreerst met de liberalen, aangezien hij zelf een liberaal van protestantsen huize was. In de Eerste Wereldoorlog stond hij sympathiek tegenover het activisme, zonder er zelf rechtstreeks aan deel te nemen. Ook in de Tweede

Wereldoorlog zou hij geen actieve rol spelen. In 1940 werd hij als „verdachte” gearresteerd, maar de snelle ontwikkeling van de veldtocht voorkwam zijn wegvoering naar Frankrijk. Na de bevrijding in 1944 werd hij opnieuw gevangengenomen (hij was toen 85 jaar), maar spoedig weer zonder meer vrijgelaten. Die moeilijkheden worden toegeschreven aan zijn bekendheid als auteur van het *Gulden Doek van Vlaanderen*, een schilderij dat nog vóór de voltooiing een grote populariteit had gekregen. Kort voor de Tweede Wereldoorlog verspreidde

Het Gulden Doek van Vlaanderen door H. Luyten.

bv. het Antwerpse dagblad De Dag een reproductie in 63.000 exemplaren, n.a.v. een wedstrijd.

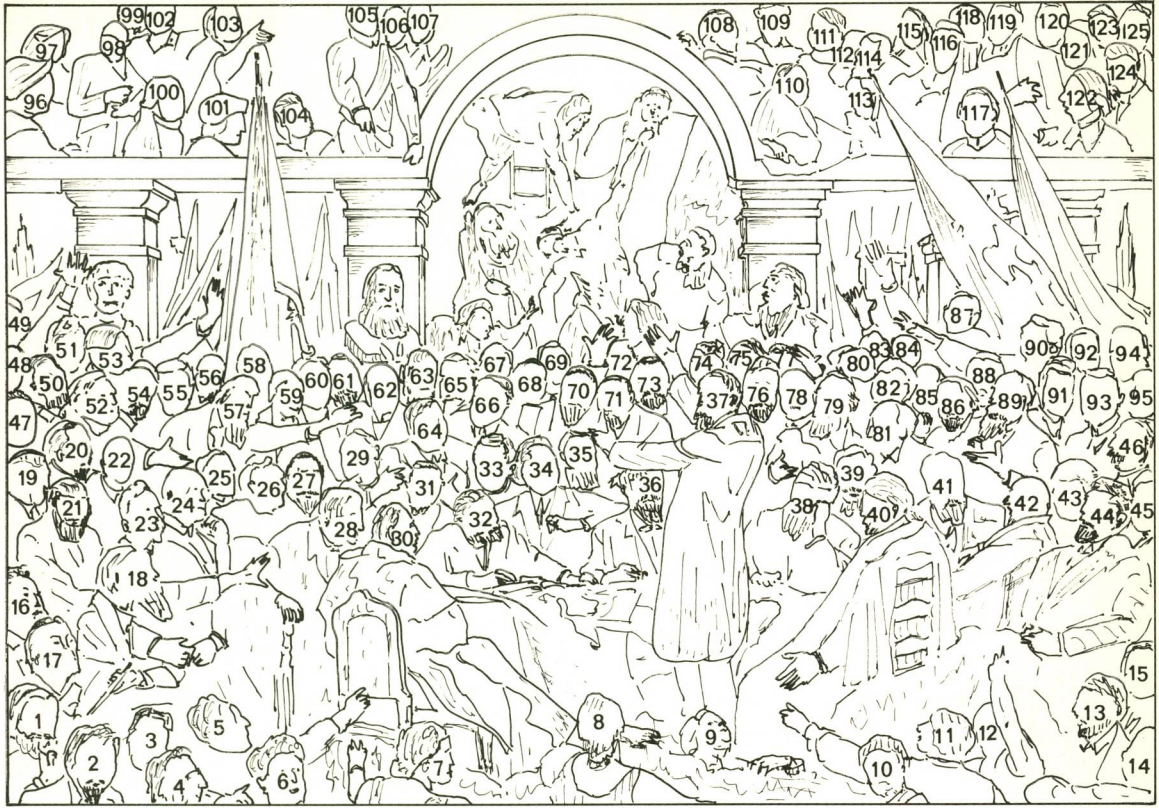
Dit historisch, symbolisch, romantisch schilderij, dat sinds de zomer van 1969 tentoongesteld is in een speciaal daartoe bestemde zaal van het nieuwe IJzermonument te Diksmuide, is het middenpaneel van een als drieluik ontworpen werk. Alleen dit middenstuk (3,30 × 4,70 m) werd voltooid. Rondom de reproductie van Rubens' schilderij Christus' kruisafneming, afgebeeld onder de geuzenleuze Trouw tot de bedelzak, staan meer dan honderd bekende Vlamingen geportretteerd. Hun keus gebeurde heel willekeurig. De schilder wilde alleen „onverdachte” flaminganten opnemen en hield bekende minimalisten als Frans van Cauwelaert verre. Aangezien Luyten geen onderscheid maakte tussen toen nog levende en reeds overleden personen, was zijn werk van het begin af een anachronistisch geheel. Als voorzitter van de in een grote zaal bijeengekomen Vlaamse persoonlijkheden (als het ware een Staten-Generaal van Vlaanderen) fungeert de Antwerpse burgemeester Jan van Rijswijck. Naast hem aan de eretafel zit het bonte gezelschap van Raf Verhulst, Leo Augusteyns, pater Callewaert, Max Rooses, Frans van Kuyck, August Borms en Lode Severeijns. Pol de Mont voert het woord.

Het doek, in 1938 door de Vlaamse mecenas J. Pauwels aan dr. Frans Daels geschonken, die het bij akte van 3 maart 1939 aan het IJzerbedevaartcomité overmaakte, was van toen af voor Diksmuide bestemd. Na de Tweede Wereldoorlog verdween het spoorloos uit het atelier van Luyten in Brasschaat. Men dacht dat het geschonden en voorgoed verloren was. Pas in juni 1969 werd be-

kendgemaakt dat het schilderij eind 1944 op initiatief van J. Platteau naar Antwerpen in veiligheid was gebracht en in 1949 door Cl. de Landtsheer en K. Leire in het geheim naar Diksmuide gevoerd, waar het op de zolder van het Bedevaartcomitélid Claus twintig jaren lang verscholen bleef.

Luyten heeft aan dit doek gewerkt van 1931 af tot kort voor zijn dood. In die periode bracht hij vele wijzigingen aan. Hij overschilderde Tony Bergmann, deed Pieter Tack en Cyriel Verschaeve elkanders plaats innemen en verving de bejaarde Jan de Laet door een Jan de Laet op jongere leeftijd. En helemaal in de rechtse bovenhoek van het doek voegde hij op het laatst twee koppen eraan toe. Blijkens een brief van Hendrik Luyten, bewaard in het Archief en Museum voor het Vlaamse Cultuurleven, stelt een van beide, nl. de uiterst rechtse figuur, priester Adolf Daens voor. De identificatie van de andere figuur bleek voorsnog niet mogelijk, zoals er trouwens ook elders op het schilderij nog enkele onzekerheden overblijven (men vergelijk de namenlijst onder de schetstekening hiernaast).

LITERATUUR: Marcus Severus (pseudoniem van Lodewijk Severeys), *Herman Door Waar* (met een foto van het Gulden-doek in zijn beginstadium, 1935); - K. Heynderickx, *Hendrik Luyten*, in *De Nieuwe Gids* (juni 1939); - *Gulden Doek van Vlaanderen*, in *De Dag* (10 juli 1939); - *Op zoek in het atelier van Hendrik Luyten*, in *De Dag* (8 september 1940); - J. Muls, *Hendrik Luyten*, in *Nieuw Vlaanderen* (9 november 1940); - *Kunstschilder Luyten bekroond*, in *Vooruit* (21 november 1940); - J. Muls, *En marge du prix Rembrandt*, in *Le Soir* (17 december 1940); - *Kunstschilder H. Luyten*, in *Volk en Cultuur* (15 februari 1941); - I. van Beugem, *Bormsgalerij* (1943); - R.D. [= R. Dusauchoit], *Het Gulden Doek van Vlaanderen geëxposeerd in de IJzertoren*, in *Gazet van Antwerpen* (26 juni 1969); - L.D.L. [= L. de Lentdecker], *Het Gulden Doek van Vlaanderen prijkt in de IJzertoren*, in *De Standaard* (12 november 1969); - *Gulden*

1. E. Keurvels - 2. J. Blockx - 3. P. Gilson - 4. J. Watelet - 5. R. Veremans - 6. F. Timmermans -
7. Mevr. d'Huyvetter - 8. onbekend - 9. Mevr. Palinckx - 10. Mevr. Gillis-de Grootd - 11. Mevr. Lambrechts -
12. onbekend - 13. H. Luyten - 14. onbekend - 15. S. de Clercq - 16. R. Schaefels - 17. P. Benoit -
18. R. de Clercq - 19. A. Vermeylen - 20. J. van Beers - 21. E. Hiel - 22. J.A. Spincemaille - 23. A. Claus -
24. F. Daels - 25. R.H.L. Speleers - 26. D.A. Stracke - 27. E. Coremans - 28. H. Verriest - 29. A. Jacob -
30. J.L. Callewaert - 31. A. Henderickx - 32. L. Augusteyns - 33. C. Verschaeve - 34. R. Verhulst -
35. J. van der Ven - 36. J. van Rijswijk - 37. P. de Mont - 38. M. Rooses - 39. H. Melis -
40. L. Severijns - 41. F. van Kuyck - 42. A. Borms - 43. G. Gezelle - 44. E. Beuckeleers - 45. S. Streuvels -
46. J. de Vriendt - 47. L. Gevaert - 48. E. van Bockstaele - 49. onbekend - 50. M. Josson - 51. J. Persyn -
52. L. Dosfel - 53. L. Duvoisel - 54. A. de Cock - 55. L. Scharpé - 56. A. Depla - 57. J. van Hoof - 58. J. Leuridan -
59. R. de Guchtenaere - 60. P. Tack - 61. L. Baekelmans - 62. G. Schamelhout - 63. J. van de Velde - 64. W. Tamm -
65. J. de Keersmaecker - 66. H. Planquaert - 67. onbekend - 68. A. Heynderickx - 69. J. van Genechten -
70. F. Heuvelmans - 71. V. Lambrechts - 72. L. Jageneau - 73. dr. L. Goyens - 74. J. Pauwels - 75. E. Joris -
76. H. Meert - 77. onbekend - 78. W. de Vreese - 79. J.I. de Beucker - 80. G. Lefever - 81. W. Gijssels -
82. J. Mac Leod - 83. onbekend - 84. onbekend - 85. J.F. van den Weghe - 86. E. van Oye - 87. W. Hermans -
88. J. Haller von Ziegesar - 89. H. Vos - 90. J. Charpentier - 91. J. Wannyn - 92. J.O. de Gruyter -
93. A. van de Perre - 94. J. Goossenaerts - 95. L. de Raet - 96. J. van Maerlant - 97. Hadewych -
98. P. de Coninck - 99. J. Breydel - 100. Ruusbroec - 101. D. Erasmus - 102. F. Anneessens -
103. J. van Artevelde - 104. Marnix van St.-Aldegonde - 105. Willem de Zwijger - 106. Graaf L. van Egmont -
107. Graaf F. van Hoorne - 108. A. van Dijk - 109. P.P. Rubens - 110. J. Rembrandt - 111. J. van den Vondel -
112. onbekend - 113. onbekend - 114. onbekend - 115. W. Ogier - 116. K.L. Ledeganck - 117. J.B. David -
118. J.F. Willems - 119. H. Conscience - 120. F.A. Snellaert - 121. J.J. de Laet - 122. Th. van Ryswyck -
123. onbekend - 124. A. Rodenbach - 125. A. Daens.

Doek van Vlaanderen in IJzertoren tentoongesteld, in De Standaard (28 juni 1969); - G.D. [= G. Durnez], Portretgalerij van Flaminganten, in De Standaard (3 juli 1971).

GABY GYSELEN en ALBERT GOOVAERTS

LUYTGAEERENS, Edward, algemeen proost en algemeen secretaris van de Belgische Boerenbond (Roosbeek 16 oktober 1863 - Leuven 18 juni 1946). Priester in 1887, baccalaureus in de godgeleerdheid in 1889, collegeleraar, daarna onderpastoor, in 1903 benoemd tot algemeen secretaris van de Belgische Boerenbond. Van 1927 af mocht hij de titel monseigneur dragen.

Edward Luytgaerens behoorde tot het groepje stu-

denten dat in 1888 het Leuvens studentenblad *Ons Leven* stichtte en ook tot de oudste taalgrenswerkers. Hij verzamelde een waardevolle documentatie door de toezending, omstreeks de eeuwwisseling, van een uitvoerige vragenlijst over toestanden aan de taalgrens aan de pastoors van de taalgrensgemeenten en hield lezingen over *Onze Taalgrens* (o.m. voor *Met Tijd en Vlijt* te Leuven op 3 februari 1905). Hij werkte samen met dr. J. Goossenaerts en zat op het congres van het *Davidfonds* te Antwerpen in augustus 1912 de afdeling voor die gewijd was aan de taalgrens. Aan zijn werkkraft en organisatietalent als secre-

taris van de Boerenbond is in grote mate de vooruitgang van de Vlaamse landbouwers op economisch en sociaal gebied te danken. Hij besteedde ook ruime aandacht aan de culturele ontwikkeling van de boerenbevolking en schreef talrijke doorgaans niet ondertekende artikelen in *De Boer* over de „verheffing” van de Vlaamse landbouwer. Onder zijn beleid schonk de Boerenbond ook aandacht aan Vlaamse problemen; zo sprak de hoofdraad van de bond zich op 9 december 1929 uit voor gelijkheid op taalgebied en voor de vernederlandsing van de Universiteit te Gent.

WERKEN: *Volksontwikkeling* (1909).

LITERATUUR: *Kanunnik Luytgaerens en de Boerenbond, in Ons volk ontwaakt* (27 januari 1924); - (vermoedelijk F. de Pillecijn), *Kanunnik Luytgaerens, in Pallieter* (17 augustus 1924); - *Een bemoedigend woord van hogere geestelijkheid, in Jong Dietschland* (6 november 1931).

MON DE GGEYSE